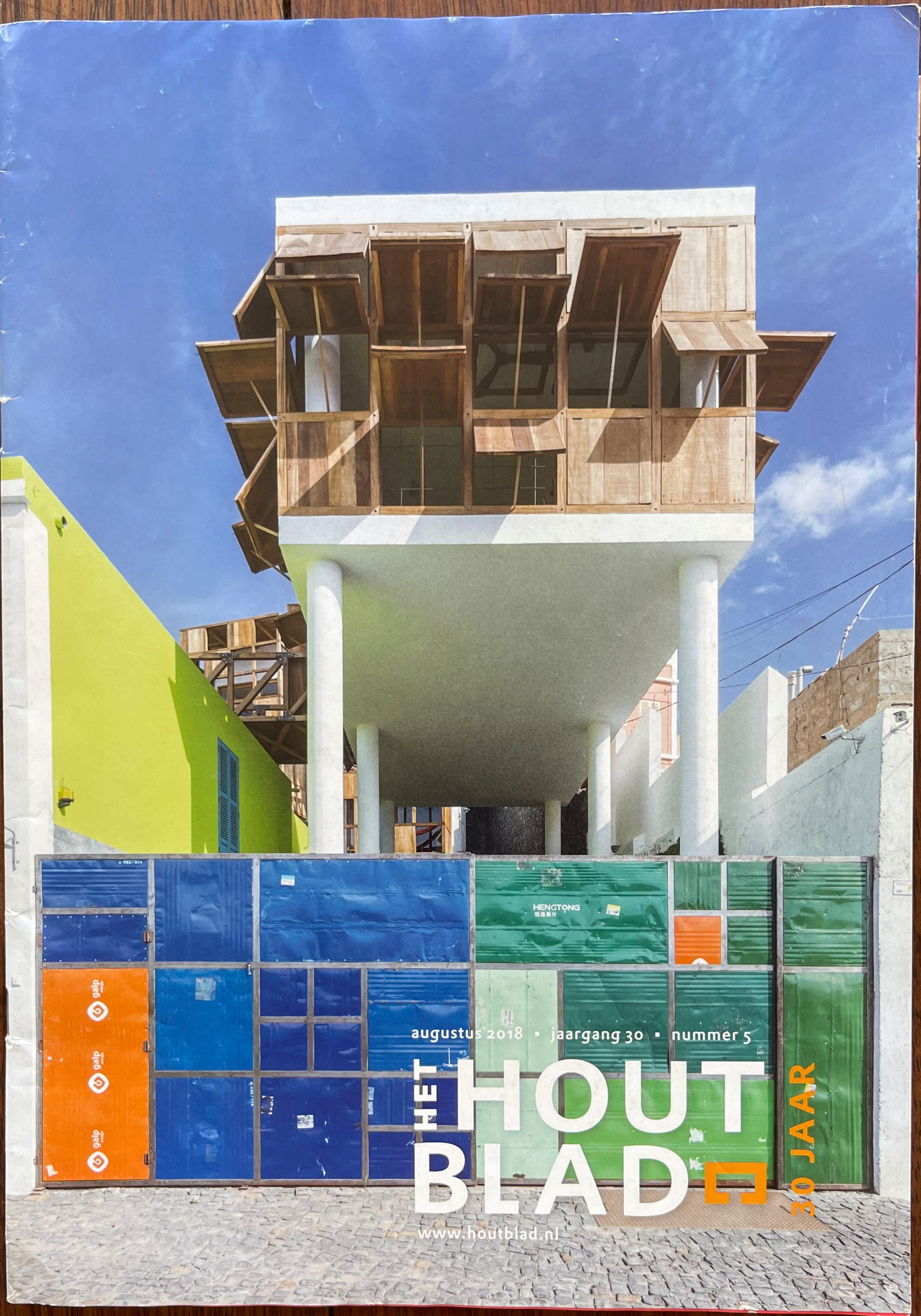

augustus 2018 • jaargang 30 • nummer 5

HET HOUTBLAD

www.houtblad.nl

30 JAAR

DE VAKANTIE HANGT

TERRA LODGE HOTEL MINDELO,
SÃO VICENTE, KAAPVERDIË

Ontwerp lokaal en koop lokaal. Dit is het devies van Ramos Castellano Arquitectos bij al hun werk. Dat ligt ook wel voor de hand als je woon- en werkgebied de afgelegen eilandengroep Kaapverdië is, waar materialen de schaarste definiëren. Maar dat betekent geenszins dat dit leidt tot armoede-architectuur van saaie tweedekeusgebouwen.

Typisch inheems toont het bontgekleurde toegangshek, een Kaapverdiaanse Mondriaancompositie van recht-gevouwen olievaten.

Uitzicht vanaf de sipó mahonie veranda op Mindelo en op Santo Antão, waar de eigenaar trektochten organiseert. Door de constructie en panelen zit je enigszins beschut.

FOTO'S: SERGIO PIRONE PALERMO

TEKENING: RAMOS CASTELLANO ARQUITECTOS MINDELO, KAAPVERDIË

Plattegrond begane grond. **Legenda.**

1. Teras op reisbureau	7. Zwembad
2. Lagergelegen bijterrassen	8. Tuin
3. Watertank	9. Appartement
4. Brug	10. Toilet/douche
5. Teras op ontbijt-bargebouw	11. Overdekte veranda
6. Keuken	

De eigenaar renoveerde een koloniaal herenhuis (1900), vestigde z'n reisbureau in zijn felgroene neoklassieke trots en bouwde z'n hotel erachter.

Kaapverdië bestaat uit dertien grotere en kleinere eilanden; sommige zijn onbewoond. Ze zijn zo geordend, dat ze losjes als een denkbeeldige pijlpunt naar Afrika wijzen, preciezer naar de meest westelijke punt van Senegal: Groene Kaap, waaraan de voormalige Portugese kolonie Cabo Verde (sinds 1456) z'n naam ontleent. Het is daar in de Atlantische Oceaan een wel heel verre verwijzing op zo'n 950 km afstand van het Afrikaanse vasteland. De archipel is verdeeld in acht noordelijke of bovenwindse en vijf zuidelijke of benedenwindse subeilanden, kortweg Barlavento en Sotavento. Hoofdstad Praia ligt op het zuidelijke Santiago, culturele hoofdstad is Mindelo op São Vicente, het op een na uiterste bovenwindse eiland in het noordwesten. Een historische smet is dat de cultuurstad langeeuwig stapelplaats is geweest van de slavenhandel vanuit Afrika.

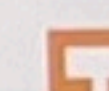
Vulkanische oorsprong Het aantal inwoners bedraagt circa 561.000. Méér Kaapverdianen wonen in diverse buitenland, onder wie 22.000 in Nederland (15.000 in Rotterdam). Dit komt vooral door de vulkanische oorsprong van de eilandengroep, het tropische zonklimaat, de droge staande passaat uit het noordwesten en bij vlaggen de zoutezeenevel. In een onzalige verbintenis hebben deze natuurfeiten de archipel onbarmhartig geslepen tot rotsige ongenaakbaarheidslandschapjes, waarbij het materialenpalet is gereduceerd tot het karige drietal steen, zand en water. Nu laat de altijd onstuitbare natuur zeker niet na met haar groene veren te pronken,

maar dat geschiedt door de enige regenmaand augustus op veel eilanden toch aardig dor en tanig.

Honderdmaal hergebruik Dus ook bouwmaterialen ontbreken er vrijwel geheel, en juist die zijn onmisbaar voor de immer vormgevende mens. De bevolkingsgroei ging in de loop der eeuwen derhalve tergend langzaam, net als de bouw. De meeste materialen moesten zeeënver worden aangesleept. Daardoor zijn vele Kaapverdiaanse producten voortbrengselen van ingenieuze handenarbeid van soms wel honderdmaal hergebruik. Cradle to cradle was er eigenlijk altijd al usance. Dat gegeven zou heden ten dage een fantastische aansporing voor alle architecten der verspillende landen kunnen zijn om cyclisch te ontwerpen vanuit een absoluut middenminimum: *minder is weer* (*less is encore*).

Onderzeese vulkaankrater Aan de noordkant van São Vicente bevindt zich een natuurlijke inham, waardoor Mindelo met deze Porto Grande uitgroeide tot de belangrijkste havenstad van Kaapverdië. De schepen kwamen vanuit alle windrichtingen (Afrika, Europa, Zuid-Amerika), zodat de plaats als smeltkroes van beschavingen de culturele hoofdstad kon worden, die ze nog steeds is. Visserij en toerisme zijn de andere twee economische pijlers.

CYCLISCH ONTWERPEN: MINDER IS WEER (LESS IS ENCORE)

Er is een luchthaven en een dependance van de universiteit Lusófona uit Lissabon voor enkele vakken: rechten, bestuurskunde, informatica en civiele techniek. Als je de driekwartcirkel van de baai in gedachten rondmaakt, ontstaat een vermoeden wat eronder schuilgaat: een forse onderzeese vulkaankrater. Porto Grande was en is belangrijker dan het hele eiland zelf, dat grofweg slechts 24 x 16 km meet en als geheel redelijk vlak is. Mindelo (ongeveer 80.000 inwoners) ligt er idyllisch bij, omgeven als het wordt door een middelhoog berglandschap, schraal maar bedaard imponerend. De bebouwingen liggen als kleurrijke vegetatie over de plooiende hellingen uitgespreid. Bovenaan ligt een schilderachtig kasteel dat het romantische toeristengemoed vanzelfsprekend onmiddellijk beroert.

Neoklassieke trots En zo kunnen eilandshoppers ook verslingerd raken aan Kaapverdië. Het overkwam de Fransman Théo Lautrey die er een aantal bergexpedities ging leiden en toen aan de bergen is blijven hangen, en aan cultuurbehoud en duurzaam toerisme. Hij kocht een

Het herenhuisterras bereik je via een sipo mahonie loopbrug, waarover je 7,5 m lang naar de einder van Santo Antão toeloopt, als een heerlijk happy end van een film.

Bij het ontbijt-bargebouw kunnen alle vakken dicht, maar zijn de meeste als luiken open te klappen, wat het effect geeft van een buitenmaatse goochelaarsdoos.

Orthogonale en glooiende bergen. Achter het herenhuis (reisbureau) het ontbijt-bargebouw. Ervoor het sipo mahonie dek met - niet zichtbaar - het zwembad.

koloniaal herenhuis uit 1900 in het historische centrum van Mindelo, renoveerde het en vestigde in zijn felgroene neoklassieke trots z'n reisbureau Nobai trekking, waar vooral mensen uit het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Scandinavië boeken. Werkterrein is eigenlijk Santo Antão, op één uur varend noordwestelijk van São Vicente. Het is het veel grotere sluitstuk van de noordelijke eilandenrij met veel gevarieerdere landschappen van woeste bergen, scherpe ravijnen, weelderige valleien en loodrechte rotsklippen. Om zijn gasten nog beter van dienst te zijn, besloot Lautrey een viersterrenhotel achter zijn reisbureau op te trekken. Voor het ontwerp zocht hij contact met het lokale Ramos Castellano Arquitectos, bestaande uit de Kaapverdische Eloisa Ramos, geboren op Santo Antão, en de Italiaan Moreno S. Castellano, afkomstig van Sardinië, die evenmin had kunnen ontsnappen aan de magneetwerking van deze insulaire kralenketting.

Organisch pointillisme Hun werk is een mengeling van Kaapverdische, Afrikaanse en westerse elementen, van veel ambachtelijke en weinig fabrieksproducten, van veel her- en weinig nieuwgebruik. Hun eerste uitgangspunt was het eenvoudige, kabbelende eilandleven te tonen vanuit het nieuwe bouwwerk schitterend hoog op de helling: Mindelo met z'n dichte kleurrijke bebouwing, doorklinkerd met straatjes en padjes, en waar de boulevards

vard zelf tussen de zee en een lint van winkeltjes en restaurants door flaneert. Het drukke gewriemel van mensen en gebouwen wordt kalm gecontrasteerd door de weidse Atlantische Oceaan en, in vager verte, het eiland Santo Antão. De architecten ordenden vier rotsig-houten bouwvolumes enigszins losjes en gedraaid naast elkaar - met hoogte-, breedte- en diepteverschuivingen - om het zicht vanuit elk der torens optimaal te maken. Het meest linkse volume is dubbelbreed, de andere drie zijn enkelbreed. Ze samenbrengen in één hoog en breed gevelvlak zou ernstig hebben gedetoneerd bij het organische pointillisme van bebouwde stad en omringende natuur.

Orthogonale bergen Een vijfde smal volume op hoge kolompoten, het ontbijt-bargebouw, staat apart en vooruitgeschoven bij de entree. Het markeert zo niet alleen de toegang, maar moet ook enigszins als stofvanger fungeren van de saharawinden die van tijd tot tijd het eiland onderwaaien. Vooral de vier behuizingen naast elkaar lijken uit de aarde op te rijzen, als kleine orthogonale bergen. Ze bevatten samen elf eenvoudige appartementen, waarvan één rolstoeltoegankelijk, één suite en een receptie. Een lang en smal zwembad ligt blauw naast het ontbijt-bargebouw, verbonden met het herenhuis via een dek van Afrikaans sipo mahonie. Terrassen op beide gebouwen dienen als panoramaplateaus, inclusief houten relaxmeubilair met diagonale rugleuning. In de laatste accommodatie bevinden zich tevens twee foyers. Het herenhuisterras bereik je vanuit de viervolumes langs een eveneens sipo mahonie loopbrug, waarover je 15 m lang naar de einder van Santo Antão toeloopt, als een heerlijk happy end van een film.

Reusachtige gevelrugzakken De vier stompe torens en het ontbijt-bargebouw zijn opgetrokken in beton, voor een deel stralend wit gepleisterd, voor een ander deel bekleed met grijze rotsblokken uit de nabije bergen; ook de paden ernaartoe en eromheen bestaan uit deze kinderhoofdjes. Ertegenaan hangen rechthoekige veranda's in sipo mahonie als stevige hulzen of als reusachtige gevelrugzakken, opgedeeld in vierkante vakken, die in allerlei constellaties geopend of met 2,5 cm dikke panelen gesloten zijn; enkele openingen hebben in stijl vierkantsgaas. Het lijstwerk van de constructie voegt zich qua afmetingen ook in de vierkantsvergelijking: 100 x 100 mm. De onbehandelde houtsoort Afrikaans sipo mahonie voor de diverse toepassingen is welbewust gekozen. Moreno Castellano: 'Dat was de strikte eis van de opdrachtgever. Zijn hotel moest zonder meer een speciale Afrikaanse toets hebben.'

FOTO: SERGIO PIRONE PALERMO

Passend gemaakt bij het organische pointillisme van bebouwde stad en omliggende natuur.

Langzaam plusbelevén De openingen overheersen in de verandaconstructies, met als mogelijke mixverklaring de materiaalschaarste, de architectonische compositie en het tropische klimaat. Bij de platte verdiepingsdoo's van het ontbijtgebouw kunnen alle vakken dicht, maar zijn de meeste als luiken naar boven open te klappen, wat het effect geeft van een buitenmaatse goochelaarsdoo's. Typisch inheems toont het bontgekleurde entreehek, een Kaapverdiaanse Mondriaancompositie van rechtgevouwen oliëvaten. Ook de voorzieningen zijn tweedewerelds of, positiever, lokaal: geen airconditioning, maar vierwiekige plafondventilatoren, géén tv, maar wifi, ambachtelijke meubelen van plaatselijke meubelmakers, én een hangmat. Het gaat niet om kortstondig welvaartsgenieten, maar om het langzaam plusbelevén van de couleur locale.

Hooghouten haspels De robuustheid die het Terra Hotel uitstraalt, past bij de indringende invloed van zonneschijn, passaatwind en zeemist. Alle tentoongespreide losheid is zeker niet opportunistisch. Zo is bij elke bouw-

huls een relatie tot de baan van de zon in acht genomen, die licht en warmte overdag zoveel mogelijk tempert. Maar er zijn ook moderne voorzieningen, zoals pv-panelen op de daken voor de elektriciteitsvoorziening, led-verlichting en waterhergebruik voor de besproeiing van de tuin met bananen-, zuurzak- of guanábanabomen en dadel- en kokospalmen. De meubelen en de verlichting zijn eveneens door Ramos Castellano Arquitectos ontworpen. Bij het meubilair is herbruikgemaakt van hooghouten haspels voor elektrische kabels.

Feestelijke vakantietrip Duurzaamheid betreft volgens de architecten echter niet alleen maatregelen en materialen, maar ook dat iedere bouwbetrokkene daarin voldoende bevrediging vindt. En dat straalt het Terra Lodge Hotel zonder meer in alle grandeur uit. De bouw duurde natuurlijk Kaapverdiaans lang, maar was één feestelijke vakantietrip van zeventien maanden. •

HANS DE GROOT

Locatie: N° 11, Alto de Santo Antonio, Mindelo, São Vicente, Kaapverdië **Opdrachtgever:** Terra Lodge Hotel Mindelo (terra-lodge.net) **Ontwerp:** Ramos Castellano Arquitectos Mindelo (ramosc Castellano.com); Eloisa Ramos, Moreno S. Castellano, Camille Cellier, Marvin Delgado **Constructeur:** Ilidio Alexandre Mindelo **Aannemer:** Duka Mindelo **Timmerwerken:** Mestre Pulu Mindelo, Daniel Cabanas, Rui Carpinteiro Mindelo **Bruto vloeroppervlak:** 600 m² **Bouwperiode:** Oktober 2015 - februari 2017 **Bouwkosten:** N.B.